

Güney-doğu Kafkasyanın Alpik Örtüğünün Azerbaycan Sınırlarında Tektonik Laylanması

Kengerli Telet Nesrullaoğlu (Talat Kangarli)

*AMEA Geoloji İnstitutu, AZ-1143, Bakı, Azerbaycan
tkangarli@gmail.com*

Makalede Büyük Kafkasyanın Azerbaycan hissesinde aparılmış son jeoloji-jeofiziki araştırmaların sonuçlarının analizi esasında onun yer kabuğunun strukturuna ait umumileştirmeler ve derinlik ve yerüstü yapılarının korrelyasyonu aparılmıştır. Sonuç olarak bölgesel tektonik yeni açıdan araştırılmış ve tektonik bölgeleme aparılmıştır. Yer katında izlenen tektonik zonallığın alp çökme katının ve Yuraöncesi temel in kuruluşunda aydın izlenilmesi isbat edilmiştir. Juraöncesi temel in seviyyesinde konsolide edilmiş yer kabuğunun kalınlığı ve terkibi ile farklı olan genel Kafkasya istikametsiz tektonik bloklar (pilleler) izlenilmiştir. İlk kez alpsik örtüyün tümünün, konsolide olduğu zaman edilen temel in de tektonik laylanmaya maruz kalması fikri ileri sürülmüş ve esaslandırılmıştır. Alp çökme katını teşkil eden dağ kütlelerinin birtarafli yerdeğişmeleri ve onların kuzeyden güneye doğru üst-üste gelen bir kaç tektonik örtü komplelerine laylanması tesfir edilmiştir. Şaryajların oluşması uzunmüddetli ve aşamalı prose gibi tesevvür edilerek alp deformasyonlarının çeşitli fazaları ile elaelendirilmiş, üç sub-fazadan oluşan Geç-Cimmerian, Austurya, Larami, Rodan ve Valah tektonik fazalarında oluşmuş tektonik örtü kompleleri tesfir edilmişlerdir. Müeyyenleştirilmiştir ki, Güney-Doğu Kafkasyanın güney yamacındaki malum ayrı-ayrı tektonik örtükler vahit Qovdaq-Sumqayıt şaryajının hissesi gibi Abşeron yarımadasının cavan (Pliocene-Holocene) suhurları altında Hazar denizine doğru izlenir. Kurudan izlenen tektonik örtük komplekslerinin Hazar çökekliliğinin sınırlarındaki yerleştirilmesine ilk kez bakılmıştır. Çeşitli yaşlı tektonik örtük komplekslerinin oluşmasına Güney ve Kuzey-Kafkasya mikroplitelere uzunmüddetli psevdosubduksiyon karşılıklı alakalarının sonucu gibi bakılır. Alp çökme katının tektonikasının bu cür tesfiri karbohidrojenlerin ahtarışı istikamatlarının derinlik kırılmalar ve tektonik örtü kompleksleriyle ekranlaşmış telelerin müeyyenleştirilmesine yöneltmeğe imkan yaratır. Hemçinin tektonik layların sürüşme sathları ve fay düğünlerinde oluşan hareketlere çağdaş seymikliğin sebepleri sırasında bakılır.

Tectonic-stratification of the Alpine Cover of Southeast Caucasus Mountains Within the Boundaries of Azerbaijan

Based on interpretation of latest geological and geophysical research data on mountain and foothill South-East Caucasus the article serves to summarize information on earth crust structure and to correlate the region's deep and surface structure. Resultantly the different interpretation of regional tectonics is given and region's tectonic zonation is implemented with the deployment of new approach. The research has identified the reflection of tectonic stratification in the structure of alpine sedimentary cover and prejurassic basement. At the level of pre-Jurassic basement observed are the tectonic blocks (steps) of Caucasus trend. It is stipulated that the entire alpine cover to include its' consolidated basement is subject to tectonic stratification. The article describes the one-side shift of the rock masses with their tectonic stratification into several cover complexes overthrust upon each other in the North-South direction, as reflected in the internal structure of alpine sedimentary cover. Overthrust emergency is deemed a longterm and staged process and correlated with different phases of alpine deformations. The article is first to describe the tectonic cover complexes emerged within the three substages of later Cimmerian, Austrian, Laramian, Rodanian and Valakhian tectonic phases. Separate well-known tectonic covers dislocated in the southern slope of the South-East Caucasus are the intergral part of Govdag-Sumgait overthrust. These covers underlay the young Pliocenic-Holocenic rocks of the Absheron peninsula and continue towards waters of the Caspian Sea. The research was first to track the location of tectonic cover

complexes within the boundaries of Caspian mega-depression. The creation of different age tectonic cover complexes is a result of longterm pseudo-subduction correlation between Southern and Northern Caucasus microplates. Such interpretation of alpine cover tectonics helps determine hydrocarbon exploration areas in the South-East Caucasus, and identify tectonically screened deposits confined to the deep faults and flat foets of the cover complexes. Additionally the tectonic layer movements occurred at the slide surfaces and fault knots are studied among causes of latest seismicity.

Key words: *tectonic stratification, deep structure, overthrust sheet*